

ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ, ગાંધીનગર
જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન, ઈડર

વ્યાખ્યાતાઓ દ્વારા વર્ષ ૨૦૨૧ - ૨૨માં કરાયેલ સંશોધનોનો સાર સંગ્રહ

✍ માર્ગદર્શક ✍

શ્રી કે. ટી. પોરાણિયા

પ્રાચાર્ય

જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન, ઈડર

✍ લેખન અને સંકલન ✍

શ્રી અશ્વિન મો. પટેલ

સિનિયર લેક્ચરર

જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન, ઈડર

લાલોડા રોડ, મુ.પો.તા.ઈડર જિ.સાબરકાંઠા ઈ-મેલ:-dietidar@gmail.com

જા.ન.:-

diet/ઈડર/સંશોધન/2020-21/૨૭૭૩-૮૨

તા:૨૯/૧૧/૨૦૨૧

પ્રતિ,

શ્રેયાન વ્યાખ્યાતા અને વ્યાખ્યાતા

જીલ્લા શિક્ષણ તાલીમ ભવન -ઈડર સાબરકાંઠા /અરવલ્લી તમામ

વિષય : EDN -૧૨ એપેન્ડીક્ષ-૨ વ્યાખ્યાતા દીઠ ૩૦૦૦ રીસર્ચ ૨૦૨૧-૨૨ બાબત

સંદર્ભ : માન.સચિવશ્રી પત્રકમાંક : જી.સી.ઈ.આર.ટી./સંશોધન/૨૦૨૧/૧૨૭૨૪-૫૩

તારીખ:૨૨/૦૬/૨૦૨૧

જયભારત સહ ઉપરોક્ત વિષય અને સંદર્ભ ૧ અન્વયે જણાવવાનું કે રાજ્ય કક્ષાએ

જી.સી.ઈ.આર.ટી.-ગાંધીનગરના માર્ગદર્શન હેઠળ સંશોધન કાર્ય ભાગ રૂપે દર વર્ષે સંશોધન હાથ ધરવામાં આવે છે. ત્યારે આપને જણાવેલ નીચે મુજબ સંશોધન કાર્ય હાથ ધરવામાં આવે છે. ત્યારે વર્ષ:૨૦૨૧ અન્વયે શબ્દ ભંડોળ અંગેના સંશોધન હાથ ધરવા જણાવવામાં આવે છે. **EDN -૧૨ એપેન્ડીક્ષ-૨ વ્યાખ્યાતા દીઠ ૩૦૦૦ RESERACHES સંબંધિત સંશોધન** (શબ્દ ભંડોળ) માટે DIET દીઠ EDN-૧૨ એપેન્ડીક્ષ-૨ હેઠળ ફાળવવામાં આવેલ રકમ DIET વ્યાખ્યાતા એ ૩૦૦૦ રૂપિયા ગ્રાન્ટ અનુસાર સંશોધન કાર્ય શબ્દ ભંડોળ સંદર્ભે આપના લાયઝનીંગ તાલુકામાં હાથ ધરવામાં આવેલ છે. જે કાર્ય આગળ વધારવા જાણ કરવામાં આવે છે.

ક્રમ	વ્યાખ્યાતાનું નામ	વર્ષ	તાલુકો સંશોધન ક્ષેત્ર -વિસ્તાર
૧	ડો.એમ.જી ચૌહાણ	૨૦૨૧-૨૨	પ્રાંતિજ
૨	શ્રી એ.એમ પટેલ	૨૦૨૧-૨૨	હિંમતનગર
૩	શ્રી એમ. વી. પ્રજાપતિ	૨૦૨૧-૨૨	ઈડર
૪	ડો. નિષાદભાઈ ઓઝા	૨૦૨૧-૨૨	પોશીના
૫	શ્રી આર. એલ. જીતપુરા	૨૦૨૦-૨૧	માલપુર
૬	શ્રી કમલેશભાઈ ટીટીસરા	૨૦૨૧-૨૨	મોડાસા
અરવલ્લી મોડાસા DIET			
૭	શ્રી એન. ડી. પટેલ	૨૦૨૦-૨૧	મેઘરજ

આપ સર્વે શ્રેયાન વ્યાખ્યાતા અને વ્યાખ્યાતાઓને અગાઉ આપેલ સૂચનાઓને ધ્યાને લઈ સંશોધન કાર્ય વર્ષ:૨૦૨૧-૨૦૨૨ દરમિયાન આપની કક્ષાએથી સંશોધન હાથ ધરવાના રહેશે. સદર સંશોધન પૂર્ણ કરી ત્રણ કોપી સંશોધન શાખા (CMDE)ને મોકલી આપવાના રહેશે સાથે સોફ્ટ કોપી એક PDF અને વર્ડ કોપી ઈમેલથી અને હાર્ડ કોપી આપવાની રહેશે અને આપે હાથ ધરેલ ગતવર્ષની બાકી ખર્ચ ફાઈલ જમા કરાવશો અને આ વર્ષે હાથ ધરેલ સંશોધન કરેલ નાણા વપરાશ અંગેના નિયમો આધીન ત્રણ મહિના પુરા થતા પહેલા અસલ વાઉચર સાથે ખર્ચ ફાઈલ પણ આપવા આથી આદેશ કરવામાં આવે છે.

ક્રમ	વ્યાખ્યાતાનું નામ	વર્ષ	તાલુકો સંશોધન ક્ષેત્ર -વિસ્તાર
૧	ડો. એમ. જી. ચૌહાણ	૨૦૨૧-૨૨	પ્રાંતિજ

સમસ્યા કથન: સાબરકાંઠા જિલ્લાના પ્રાંતિજ તાલુકાના બેથી આઠ વયકક્ષા ધરાવતા બાળકોના શબ્દભંડોળનો અભ્યાસ

અભ્યાસના હેતુઓ:-

સમગ્ર સંશોધનકાર્યનો કેન્દ્રીય ભાગ સંશોધનના હેતુઓ છે. હેતુઓ સ્પષ્ટ થયા બાદ જ સંશોધન કાર્યમાં આગળ ધપી શકાય સંશોધનના હેતુઓ કેટલીક બાબતો સ્પષ્ટ કરે છે. પ્રસ્તુદતસંશોધનના હેતુઓ આ મુજબનાં હતા.

1. બે થી આઠ વર્ષની વયકક્ષાના બાળકોના ઉંમરવાર શબ્દભંડોળ જાણવું.
2. બે થી આઠ વર્ષની વયકક્ષાના બાળકોનું ઉંમર અનુસાર બાળકોનું શબ્દભંડોળ જાણવું.
3. બે થી આઠ વર્ષની વયકક્ષાના બાળકોની જાતીયતા અનુસાર શબ્દભંડોળ જાણવું.
4. બે થી આઠ વર્ષની વયકક્ષાના બાળકોનું વિસ્તાર અનુસાર શબ્દભંડોળ જાણવું.

બે થી આઠ વર્ષની વયકક્ષાના બાળકોના ગુજરાતી ભાષા , ઉપરાંત સ્થાનિક બોલી તેમજ ગુજરાતી સિવાયની અન્ય ભાષાને ધ્યાને લઈને બાળકોની શબ્દ ભંડોળ જાણવું.

અભ્યાસના તારણો

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં તારણો આ પ્રમાણેના હતા.

1. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પ્રાંતિજ તાલુકાનાં 07 વર્ષની વયજૂથના બાળકોની વિવિધ ભાષામાં બોલાયેલા શબ્દોની સરાસરી સૌથી વધુ હતી . જ્યારે 02 વર્ષની વયજૂથના બાળકોની વિવિધ ભાષામાં બોલાયેલા શબ્દોની સરાસરી સૌથી ઓછી જોવા હતી.
2. 2 થી 8 વર્ષની વયકક્ષા ધરાવતા બાળકો દ્વારા બોલવામાં આવેલ વિવિધ ભાષાના શબ્દોમાં જાતીયતા અને વિસ્તારની કોઈ અસર જોવા મળી ના હતી એટલે કે અસર એકસમાન હતી.
3. કુમાર અને કન્યાઓમા 4 વર્ષની વયકક્ષા ધરાવતા બાળકોની ગુજરાતી ભાષાના શબ્દોની સરાસરી સૌથી વધુ જોવા મળી હતી. આ ઉપરાંત કન્યાઓમાં 3 અને 8 વયકક્ષા ધરાવતા બાળકોની સરાસરી પણ સૌથી વધુ જોવા મળી હતી.
4. બાળકમાં શબ્દભંડોળ સમૃદ્ધ થવાથી સર્જનાત્મક શક્તિમાં વધારો થાય છે આ ઉપરાંત બાળક પોતાના વિચારો ભાષાના માધ્યમની અસરકારક રીતે રજૂ કરી શકે છે.
5. બાળકો અન્ય ભાષા કરતાં પોતણી માતૃભાષામાં જડપથી શીખી શકે છે.

શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો આ પ્રમાણેના હતા .

1. બાળકોની માતૃભાષા સમૃદ્ધ થાય તે માટે શાળા કક્ષાએથી શિક્ષકોએ બાળકો માટે ટી .એલ.એમ.નું નિર્માણ કરવું જોઈએ.

2. શાળામાં યોજાતા પ્રાર્થના કાર્યક્રમમાં શાળાના શિક્ષકો દ્વારા વાંચનની પ્રવૃત્તિ કરાવવી જોઈએ તેમજ બાળકોને અપરિચિત હોય તેવા શબ્દોનો સંદર્ભ સાથે પરિચય આપવો જોઈએ.
3. બાળકોના માતા - પિતા કે વાલી દ્વારા બાળક માતૃભાષા પર પ્રભુત્વ મેળવે તે માટે બાળક સાથે વાતચીત કરવી જોઈએ.
4. શાળા કક્ષાએ બાળકનું શબ્દભંડોળ સમૃદ્ધ થાય તે માટે શાળામાં આયોજનમાં પખવાડિયામાં એક તાસ સંદર્ભ સાહિત્યના વાંચનનો રાખવો જોઈએ.
5. શાળા કક્ષાએ માતૃભાષા સિવાય અન્ય ભાષાનો પણ બાળકને મહાવરો મળે તેવી પ્રવૃત્તિઓ કરાવવી જોઈએ.

ક્રમ	વ્યાખ્યાતાનું નામ	વર્ષ	તાલુકો સંશોધન ક્ષેત્ર -વિસ્તાર
2	શ્રી એ. એમ. પટેલ	૨૦૨૧ -૨૨	હિંમતનગર

અભ્યાસના હેતુઓ

સમગ્ર સંશોધન કાર્યનો કેન્દ્રીય ભાગ સંશોધનના હેતુઓ છે. હેતુઓ સ્પષ્ટ થયા બાદ જ સંશોધન કાર્યમાં આગળ ધપી શકાય સંશોધનના હેતુઓ કેટલીક બાબતો સ્પષ્ટ કરે છે.

પ્રસ્તુત સંશોધનના હેતુઓ આ મુજબનાં હતા.

1. બે થી આઠ વર્ષની વયકક્ષાના બાળકોનું ઉંમર અનુસાર બાળકોનું શબ્દભંડોળ જાણવું.
2. બે થી આઠ વર્ષની વયકક્ષાના બાળકોના ઉંમરવાર શબ્દભંડોળ જાણવું.
3. બે થી આઠ વર્ષની વયકક્ષાના બાળકોની જાતીયતા અનુસાર શબ્દભંડોળ જાણવું.
4. બે થી આઠ વર્ષની વયકક્ષાના બાળકોનું વિસ્તાર અનુસાર શબ્દભંડોળ જાણવું.

બે થી આઠ વર્ષની વયકક્ષાના બાળકોના ગુજરાતી ભાષા, ઉપરાંત સ્થાનિક બોલી તેમજ ગુજરાતી સિવાયની અન્ય ભાષાને ધ્યાને લઈને બાળકોની શબ્દ ભંડોળ જાણવું.

અભ્યાસના તારણો

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં તારણો આ પ્રમાણેના હતા.

1. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં હિંમતનગર તાલુકાનાં ૦૫ વર્ષની વયજૂથના બાળકોની વિવિધ ભાષામાં બોલાયેલા શબ્દોની સરાસરી સૌથી વધુ હતી. જ્યારે ૦૩ વર્ષની વયજૂથના બાળકોની વિવિધ ભાષામાં બોલાયેલા શબ્દોની સરાસરી સૌથી ઓછી જોવા હતી.
2. ૨ થી ૮ વર્ષની વયકક્ષા ધરાવતા બાળકો દ્વારા બોલવામાં આવેલ વિવિધ ભાષાના શબ્દોમાં જાતીયતા અને વિસ્તારની કોઈ અસર જોવા મળી ના હતી એટલે કે અસર એકસમાન હતી.

3. કુમાર અને કન્યાઓમા 5 વર્ષની વયકક્ષા ધરાવતા બાળકોની ગુજરાતી ભાષાના શબ્દોની સરાસરી સૌથી વધુ જોવા મળી હતી. આ ઉપરાંત કન્યાઓમાં પણ 5 વર્ષની વયકક્ષા ધરાવતા બાળકોની સરાસરી પણ સૌથી વધુ જોવા મળી હતી.
4. બાળકમાં શબ્દભંડોળ સમૃદ્ધ થવાથી સર્જનાત્મક શક્તિમાં વધારો થાય છે આ ઉપરાંત બાળક પોતાના વિચારો ભાષાના માધ્યમની અસરકારક રીતે રજૂ કરી શકે છે.
5. બાળકો અન્ય ભાષા કરતાં પોતણી માતૃભાષામાં ઝડપથી શીખી શકે છે.

શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો આ પ્રમાણેના હતા.

1. બાળકોની માતૃભાષા સમૃદ્ધ થાય તે માટે શાળા કક્ષાએથી શિક્ષકોએ બાળકો માટે ટી.એલ.એમ.નું નિર્માણ કરવું જોઈએ.
2. શાળામાં યોજાતા પ્રાર્થના કાર્યક્રમમાં શાળાના શિક્ષકો દ્વારા વાંચનની પ્રવૃત્તિ કરાવવી જોઈએ તેમજ બાળકોને અપરિચિત હોય તેવા શબ્દોનો સંદર્ભ સાથે પરિચય આપવો જોઈએ.
3. બાળકોના માતા - પિતા કે વાલી દ્વારા બાળક માતૃભાષા પર પ્રભુત્વ મેળવે તે માટે બાળક સાથે વાતચીત કરવી જોઈએ.
4. શાળા કક્ષાએ બાળકનું શબ્દભંડોળ સમૃદ્ધ થાય તે માટે શાળામાં આયોજનમાં પખવાડિયામાં એક તાસ સંદર્ભ સાહિત્યના વાંચનનો રાખવો જોઈએ.
5. શાળા કક્ષાએ માતૃભાષા સિવાય અન્ય ભાષાનો પણ બાળકને મહાવરો મળે તેવી પ્રવૃત્તિઓ કરાવવી જોઈએ.

ક્રમ	વ્યાખ્યાતાનું નામ	વર્ષ	તાલુકો સંશોધન ક્ષેત્ર -વિસ્તાર
૨	શ્રી કમલેશ ટીટીસરા	૨૦૨૧-૨૨	મોડાસા

પ્રાસ્તાવિક

ભાષા એ જીવનવ્યવહારનું અનિવાર્ય અંગ છે. ભાવો, લાગણીઓ અને વિચારોના વિનિમયનું એકમાત્ર માધ્યમ ભાષા છે. આપણા જીવનના દૈનિક વાર્તાલાપમાં ભાષાનો ઉપયોગ થાય છે. વિચારોના આદાન-પ્રદાન માટે ભાષા મહત્વનું સાધન છે. ભાષાના અધ્યયન માટે શબ્દભંડોળ અતિ મહત્વનું અંગ છે. શબ્દભંડોળની વૃદ્ધિ ભાષાશિક્ષણ દ્વારા અસરકારક રીતે થઈ શકે છે. કોઈપણ ભાષાને સારી રીતે સમજવા અને સમૃદ્ધ કરવા માટે શબ્દભંડોળ અનિવાર્ય ગણાય છે. ભાષાની અભિવ્યક્તિ અને અર્થગ્રહણ શબ્દભંડોળ પર જ આધારિત છે.

પ્રાથમિક કક્ષાએથી જ બાળકમાં શબ્દભંડોળનો યોગ્ય વિકાસ થાય તો ભાષા અભિવ્યક્તિના ચાર મહત્વના કૌશલ્યોનો વિકાસ થાય છે. પ્રાથમિક કક્ષાએ બાળકનો શબ્દભંડોળ કેટલો અને કેવો છે? બાળક પોતાની ઘરની ભાષા, સ્થાનિક બોલી, હિન્દી અને અંગ્રેજી ભાષાના કેવા અને કેટલા શબ્દ બોલી શકે છે? જે જાણવાનો એક આ નમ્ર પ્રયાસ છે. ગુજરાત શૈક્ષણિક સંશોધન અને તાલીમ પરિષદ (GCERT), ગાંધીનગર દ્વારા રાજ્યના દરેક તાલીમ ભવનોના અધ્યાપકોને પોતાના તાલુકામાં આ સંશોધન હાથ ધરવાનું સૂચવવામાં આવ્યું છે. જેના ભાગરૂપે સંશોધક દ્વારા અરવલ્લી જિલ્લાના મોડાસા તાલુકાના 2 થી 8 વર્ષના બાળકોના શબ્દભંડોળનો અભ્યાસ હાથ ધરવામાં આવેલ હતો.

સંશોધન શીર્ષક

“અરવલ્લી જિલ્લાના મોડાસા તાલુકાના 2 થી 8 વર્ષના બાળકોના શબ્દભંડોળનો અભ્યાસ”

સમસ્યા કથન

પ્રસ્તુત સંશોધનમાં અરવલ્લી જિલ્લાના મોડાસા તાલુકાના 2 થી 8 વર્ષની વયજૂથના બાળકોના શબ્દભંડોળની જાણકારી મેળવવાનો હોઈ આ તપાસ માટે 2 થી 8 વર્ષની વયજૂથના બાળકોના વાલીઓ પાસેથી નિયત પત્રકમાં બાળક દ્વારા દૈનિક બોલાયેલા શબ્દોની નોંધણી કરવામાં આવી હતી જેમાં એકનો એક શબ્દ ફરી બોલાય તો તેને નોંધવામાં આવેલ ન હતો. આ રીતે 15 દિવસ સુધી બાળકો દ્વારા બોલાયેલ નવીન શબ્દોને આધારે 2 થી 8 વર્ષના બાળકોના શબ્દભંડોળને તપાસવામાં આવેલ હતું.

સંશોધનના હેતુઓ:- પ્રસ્તુત સંશોધન માટે આ પ્રમાણેના હેતુઓ નક્કી કરવામાં આવેલ હતા.

1. મોડાસા તાલુકાના 2 થી 8 વર્ષની ઉંમર ધરાવતા બાળકોનું શબ્દભંડોળ જાણવું.
2. મોડાસા તાલુકાના બાળકોનું ઉંમર, જાતિ અને વિસ્તારના સંદર્ભમાં શબ્દભંડોળ જાણવું.
3. મોડાસા તાલુકાના બાળકોનું ગુજરાતી, હિન્દી, અંગ્રેજી, સ્થાનિક બોલી અને અન્ય ભાષાનું શબ્દભંડોળ જાણવું.

સંશોધનનું સીમાંકન- પ્રસ્તુત અભ્યાસનું સીમાંકન નીચે મુજબ કરવામાં આવ્યું હતું.

1. પ્રસ્તુત અભ્યાસ અરવલ્લી જિલ્લાના મોડાસા તાલુકામાં વસવાટ કરતાં બાળકો પૂરતો જ સીમિત હતો.
2. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં 2 થી 8 વર્ષની ઉંમર ધરાવતા ગ્રામ્ય વિસ્તારના 7 અને શહેરી વિસ્તારના 7 એમ માત્ર 14 બાળકોનો જ સમાવેશ કરવામાં આવેલ હતો.

સંશોધનની મર્યાદાઓ- પ્રસ્તુત અભ્યાસની મર્યાદાઓ નીચે મુજબ હતી.

1. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નમૂનો સહેતુક નમૂના પસંદગીની પદ્ધતિથી પસંદ કરવામાં આવ્યો હતો. આમ, નમૂના પસંદગીની મર્યાદા એ પ્રસ્તુત અભ્યાસની મર્યાદા ગણાવી શકાય.
2. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં બાળકો દ્વારા બોલાયેલા શબ્દોની નોંધ વાલી દ્વારા જ કરાવવામાં આવેલ હતી. આમ, આ માહિતીની યથાર્થતા એ પ્રસ્તુત સંશોધનની યથાર્થતા રહેશે.

સંશોધનનું વ્યાપવિશ્વ

મોડાસા તાલુકામાં રહેતા 2 વર્ષથી 8 વર્ષ સુધીની ઉંમરના તમામ બાળકો પ્રસ્તુત અભ્યાસનું વ્યાપવિશ્વ બને છે.

સંશોધનનો નમૂનો-

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં નિદર્શ તરીકે અરવલ્લી જિલ્લાના મોડાસા તાલુકાના 2 થી 8 વર્ષની વયજૂથના કુલ 14 બાળકોની પસંદગી સહેતુક રીતે કરવામાં આવી હતી.

સંશોધનમાં સમાવિષ્ટ ચલ

પ્રસ્તુત સંશોધન માટેના ચલ આ મુજબ હતા.

❖ સ્વતંત્ર ચલ

1. ઉંમર (2 થી 8 વર્ષ)
2. વિસ્તાર (શહેરી અને ગ્રામ્ય)
3. જાતિ (કુમાર અને કન્યા)

❖ પરતંત્ર ચલ

ગુજરાતી, હિન્દી, અંગ્રેજી, સ્થાનિક ભાષા, અન્ય ભાષાનું શબ્દભંડોળ

સંશોધનનું ક્ષેત્ર

પ્રસ્તુત સંશોધનમાં 2 થી 8 વર્ષના બાળકો દૈનિક કેટલાં શબ્દો બોલે છે તે જાણવાનું હોવાથી ભાષા શિક્ષણનાં ક્ષેત્રને સ્પર્શે છે.

સંશોધનનો પ્રકાર અને સંશોધન પદ્ધતિ

પ્રસ્તુત સંશોધન વ્યાવહારિક પ્રકારનું સંશોધન હતું. સર્વેક્ષણ સંશોધન પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરવામાં આવેલ હતો.

માહિતીનું એકત્રીકરણ અને માહિતીનું પૃથક્કરણ

સંશોધકે ટેલીફોનિક માધ્યમ દ્વારા નમૂનામાં સમાવિષ્ટ બાળકોના વાલીઓને પ્રસ્તુત અભ્યાસના હેતુઓની સમજ આપી હેતુઓને અનુરૂપ બાળકો દ્વારા બોલાયેલા શબ્દોની કેવી રીતે પત્રક (કાગળ) માં નોંધ કરવી તેની સમજ આપી. 14 બાળકો દ્વારા સળંગ 15 દિવસ સુધી બોલાયેલા શબ્દોનો ડેટા સંબંધિત વાલીઓ

પાસેથી મેળવી સંશોધક દ્વારા જી.સી.ઈ.આર.ટી., ગાંધીનગર દ્વારા અપાયેલ ડેટા એન્ટ્રી માટેની એક્સેલ શીટમાં ડેટા એન્ટ્રી કરવામાં આવી હતી. આ માહિતીનું તુલનાત્મક પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન કરી શતમાન સરાસરીને આધારે 2 થી 8 વર્ષની ઉંમર ધરાવતા બાળકોનું શબ્દભંડોળ તપાસવામાં આવ્યું હતું.

સંશોધનના તારણો

પ્રસ્તુત સંશોધનના તારણો આ મુજબ છે.

- વય જૂથની દૃષ્ટિએ...
 1. 3 વર્ષની વયજૂથમાં, 4 વર્ષની વયજૂથમાં, 5 વર્ષની વયજૂથમાં, 6 વર્ષની વયજૂથમાં અને 8 વર્ષની વયજૂથમાં કન્યાઓનું શબ્દભંડોળ કુમારોના શબ્દભંડોળ કરતાં વધારે જોવા મળ્યું હતું.
 2. 2 વર્ષની વયજૂથમાં, અને 7 વર્ષની વયજૂથમાં કન્યાઓ કરતાં કુમારોનું શબ્દભંડોળ વધારે જોવા મળ્યું હતું. ગ્રામ્ય વિસ્તારના કુમારો કરતાં શહેરી વિસ્તારની કન્યાઓનું શબ્દભંડોળ વધારે જોવા મળ્યું હતું.
- વિસ્તારની દૃષ્ટિએ...
 1. ગુજરાતી ભાષાના, હિન્દી ભાષાના, અંગ્રેજી ભાષાના શબ્દભંડોળની બાબતમાં શહેરી વિસ્તાર કરતાં ગ્રામ્ય વિસ્તારના બાળકોનું શબ્દભંડોળ ઓછું જોવા મળ્યું હતું.
 2. સ્થાનિક ભાષાના શબ્દભંડોળની બાબતમાં શહેરી વિસ્તાર કરતાં ગ્રામ્ય વિસ્તારના બાળકોનું શબ્દભંડોળ વધુ જોવા મળ્યું હતું.
- જાતીયતાની દૃષ્ટિએ...
 1. ગુજરાતી ભાષામાં કન્યાઓની સરખામણીએ કુમારો ઓછું શબ્દભંડોળ ધરાવે છે. જ્યારે હિન્દી ભાષામાં, અંગ્રેજી ભાષામાં, સ્થાનિક ભાષામાં કન્યાઓની સરખામણીએ કુમારો વધુ શબ્દભંડોળ ધરાવે છે તેમજ સમગ્ર શબ્દભંડોળ પણ કુમારો ઓછું ધરાવે છે.

સંશોધનના ફલિતાર્થો

- ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના બાળકોનું શબ્દ ભંડોળ વિકસે તે માટે શાળા કક્ષાએ વિવિધ પ્રકારના કાર્યક્રમો કે સંવાદોનું આયોજન થવું જોઈએ.
- બાળકો વચ્ચે તંદુરસ્ત ચર્ચા, ડિબેટ, સ્પર્ધાઓનું આયોજન થાવું જોઈએ. બાળકોને બોલવા પ્રોત્સાહિત કરવા જોઈએ.
- 6 થી 8 વર્ષની વયજૂથના તમામ બાળકોનું ગુજરાતી ભાષાના શબ્દભંડોળમાં અભિવૃદ્ધિ થાય તે માટે શિક્ષકે સઘન પ્રયત્નો હાથ ધરવા જોઈએ.

- ગુજરાતી સહિત અન્ય ભાષાના શબ્દભંડોળમાં અભિવૃદ્ધિ સંબંધી તાલીમ કાર્યક્રમો જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન દ્વારા હાથ ધરવા જોઈએ.
- પ્રારંભિક ધોરણોમાં ભાષા શિક્ષણની અભિવૃદ્ધિ માટે શબ્દભંડોળ ખૂબ આવશ્યક હોઈ તેની અભિવૃદ્ધિ માટે શિક્ષકે શરૂઆતના ધોરણોમાં જ નિદાન અને ઉપચારાત્મક શિક્ષણ હાથ ધરવું જોઈએ.

પ્રસ્તુત સંશોધન દ્વારા અરવલ્લી જિલ્લાના મોડાસા તાલુકાના 2 થી 8 વર્ષની ઉંમર ધરાવતા બાળકોનું શબ્દભંડોળ તપાસવામાં આવ્યું હતું. આ સંશોધનના આધારે 2 થી 8 વર્ષની ઉંમર ધરાવતા બાળકોનું શબ્દભંડોળની જાણકારી અંગેનું વાસ્તવિક ચિત્ર મેળવી શકાયું. જેના દ્વારા શિક્ષકો, પાઠ્યપુસ્તકોના લેખકો, અભ્યાસક્રમ રચયિતાઓ, વાલીઓ અને કેળવણીકારોને પ્રારંભિક ભાષા શિક્ષણ માટેનું માર્ગદર્શન આપવામાં સરળતા રહેશે અને તેને આધારે ડાયેટ, જીસીઈઆરટી, એસ.એસ.એ. જેવી શૈક્ષણિક સંસ્થાઓને નિદાન અને ઉપચારાત્મક શિક્ષણ હાથ ધરવા અને તેના અમલીકરણના સંદર્ભમાં પ્રસ્તુત સંશોધન ઉપયોગી થશે.

ક્રમ	વ્યાખ્યાતાનું નામ	વર્ષ	તાલુકો સંશોધન ક્ષેત્ર -વિસ્તાર
3	શ્રી એમ. વી. પ્રજાપતિ	૨૦૨૧-૨૨	પ્રાંતિજ

સમસ્યા કથન:- સાબરકાંઠા જિલ્લાના ઈડર તાલુકાના બે થી આઠ વયકક્ષા ધરાવતા બાળકોના શબ્દભંડોળનો અભ્યાસ

અભ્યાસના હેતુઓ

સમગ્ર સંશોધનકાર્યનો કેન્દ્રીય ભાગ સંશોધનના હેતુઓ છે . હેતુઓ સ્પષ્ટ થયા બાદ જ સંશોધન કાર્યમાં આગળ ધપી શકાય સંશોધનના હેતુઓ કેટલીક બાબતો સ્પષ્ટ કરે છે. પ્રસ્તુત સંશોધનના હેતુઓ આ મુજબનાં હતા.

1. બે થી આઠ વર્ષની વયકક્ષાના બાળકોના ઉંમરવાર શબ્દભંડોળ જાણવું.
2. બે થી આઠ વર્ષની વયકક્ષાના બાળકોનું ઉંમર અનુસાર બાળકોનું શબ્દભંડોળ જાણવું.
3. બે થી આઠ વર્ષની વયકક્ષાના બાળકોની જાતીયતા અનુસાર શબ્દભંડોળ જાણવું.
4. બે થી આઠ વર્ષની વયકક્ષાના બાળકોનું વિસ્તાર અનુસાર શબ્દભંડોળ જાણવું.
5. બે થી આઠ વર્ષની વયકક્ષાના બાળકોના ગુજરાતી ભાષા , ઉપરાંત સ્થાનિક બોલી તેમજ ગુજરાતી સિવાયની અન્ય ભાષાને ધ્યાને લઈને બાળકોની શબ્દ ભંડોળ જાણવું.

અભ્યાસના તારણો

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં તારણો આ પ્રમાણેના હતા.

1. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં ઈડર તાલુકાનાં 07 વર્ષની વયજૂથના બાળકોની વિવિધ ભાષામાં બોલાયેલા શબ્દોની સરાસરી સૌથી વધુ હતી . જ્યારે 02 વર્ષની વયજૂથના બાળકોની વિવિધ ભાષામાં બોલાયેલા શબ્દોની સરાસરી સૌથી ઓછી જોવા હતી.
2. 2 થી 8 વર્ષની વયકક્ષા ધરાવતા બાળકો દ્વારા બોલવામાં આવેલ વિવિધ ભાષાના શબ્દોમાં જાતીયતા અને વિસ્તારની કોઈ અસર જોવા મળી ના હતી એટલે કે અસર એકસમાન હતી.
3. કુમાર અને કન્યાઓમા 4 વર્ષની વયકક્ષા ધરાવતા બાળકોની ગુજરાતી ભાષાના શબ્દોની સરાસરી સૌથી વધુ જોવા મળી હતી. આ ઉપરાંત કન્યાઓમાં 3 અને 8 વયકક્ષા ધરાવતા બાળકોની સરાસરી પણ સૌથી વધુ જોવા મળી હતી.
4. બાળકમાં શબ્દભંડોળ સમૃદ્ધ થવાથી સર્જનાત્મક શક્તિમાં વધારો થાય છે આ ઉપરાંત બાળક પોતાના વિચારો ભાષાના માધ્યમની અસરકારક રીતે રજૂ કરી શકે છે.
5. બાળકો અન્ય ભાષા કરતાં પોતાની માતૃભાષામાં જડપથી શીખી શકે છે.

શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો આ પ્રમાણેના હતા.

1. બાળકોની માતૃભાષા સમૃદ્ધ થાય તે માટે શાળા કક્ષાએથી શિક્ષકોએ બાળકો માટે ટી .એલ.એમ.નું નિર્માણ કરવું જોઈએ.
2. શાળામાં યોજાતા પ્રાર્થના કાર્યક્રમમાં શાળાના શિક્ષકો દ્વારા વાંચનની પ્રવૃત્તિ કરાવવી જોઈએ તેમજ બાળકોને અપરિચિત હોય તેવા શબ્દોનો સંદર્ભ સાથે પરિચય આપવો જોઈએ.
3. બાળકોના માતા - પિતા કે વાલી દ્વારા બાળક માતૃભાષા પર પ્રભુત્વ મેળવે તે માટે બાળક સાથે વાતચીત કરવી જોઈએ.
4. શાળા કક્ષાએ બાળકનું શબ્દભંડોળ સમૃદ્ધ થાય તે માટે શાળામાં આયોજનમાં પખવાડિયામાં એક તાસ સંદર્ભ સાહિત્યના વાંચનનો રાખવો જોઈએ.
5. શાળા કક્ષાએ માતૃભાષા સિવાય અન્ય ભાષાનો પણ બાળકને મહાવરો મળે તેવી પ્રવૃત્તિઓ કરાવવી જોઈએ.

૪	ડો. નિષાદભાઈ ઓઝા	૨૦૨૧-૨૨	પોશીના
---	------------------	---------	--------

અભ્યાસના હેતુઓ

સમગ્ર સંશોધન કાર્યનો કેન્દ્રીય ભાગ સંશોધનના હેતુઓ છે. હેતુઓ સ્પષ્ટ થયા બાદ જ સંશોધન કાર્યમાં આગળ ધપી શકાય સંશોધનના હેતુઓ કેટલીક બાબતો સ્પષ્ટ કરે છે.

પ્રસ્તુત સંશોધનના હેતુઓ આ મુજબનાં હતા.

1. બે થી આઠ વર્ષની વયકક્ષાના બાળકોનું ઉંમર અનુસાર બાળકોનું શબ્દભંડોળ જાણવું.
2. બે થી આઠ વર્ષની વયકક્ષાના બાળકોના ઉંમરવાર શબ્દભંડોળ જાણવું.
3. બે થી આઠ વર્ષની વયકક્ષાના બાળકોની જાતીયતા અનુસાર શબ્દભંડોળ જાણવું.
4. બે થી આઠ વર્ષની વયકક્ષાના બાળકોનું વિસ્તાર અનુસાર શબ્દભંડોળ જાણવું.
5. બે થી આઠ વર્ષની વયકક્ષાના બાળકોના ગુજરાતી ભાષા, ઉપરાંત સ્થાનિક બોલી તેમજ ગુજરાતી સિવાયની અન્ય ભાષાને ધ્યાને લઈને બાળકોની શબ્દ ભંડોળ જાણવું.

અભ્યાસના તારણો

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં તારણો આ પ્રમાણેના હતા.

6. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં હિંમતનગર તાલુકાનાં 05 વર્ષની વયજૂથના બાળકોની વિવિધ ભાષામાં બોલાયેલા શબ્દોની સરાસરી સૌથી વધુ હતી. જ્યારે 03 વર્ષની વયજૂથના બાળકોની વિવિધ ભાષામાં બોલાયેલા શબ્દોની સરાસરી સૌથી ઓછી જોવા હતી.
7. 2 થી 8 વર્ષની વયકક્ષા ધરાવતા બાળકો દ્વારા બોલવામાં આવેલ વિવિધ ભાષાના શબ્દોમાં જાતીયતા અને વિસ્તારની કોઈ અસર જોવા મળી ના હતી એટલે કે અસર એકસમાન હતી.
8. કુમાર અને કન્યાઓમા 5 વર્ષની વયકક્ષા ધરાવતા બાળકોની ગુજરાતી ભાષાના શબ્દોની સરાસરી સૌથી વધુ જોવા મળી હતી. આ ઉપરાંત કન્યાઓમાં પણ 5 વર્ષની વયકક્ષા ધરાવતા બાળકોની સરાસરી પણ સૌથી વધુ જોવા મળી હતી.
9. બાળકમાં શબ્દભંડોળ સમૃદ્ધ થવાથી સર્જનાત્મક શક્તિમાં વધારો થાય છે આ ઉપરાંત બાળક પોતાના વિચારો ભાષાના માધ્યમની અસરકારક રીતે રજૂ કરી શકે છે.
10. બાળકો અન્ય ભાષા કરતાં પોતણી માતૃભાષામાં ઝડપથી શીખી શકે છે.

શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો આ પ્રમાણેના હતા.

6. બાળકોની માતૃભાષા સમૃદ્ધ થાય તે માટે શાળા કક્ષાએથી શિક્ષકોએ બાળકો માટે ટી.એલ.એમ.નું નિર્માણ કરવું જોઈએ.
7. શાળામાં યોજાતા પ્રાર્થના કાર્યક્રમમાં શાળાના શિક્ષકો દ્વારા વાંચનની પ્રવૃત્તિ કરાવવી જોઈએ તેમજ બાળકોને અપરિચિત હોય તેવા શબ્દોનો સંદર્ભ સાથે પરિચય આપવો જોઈએ.
8. બાળકોના માતા - પિતા કે વાલી દ્વારા બાળક માતૃભાષા પર પ્રભુત્વ મેળવે તે માટે બાળક સાથે વાતચીત કરવી જોઈએ.

9. શાળા કક્ષાએ બાળકનું શબ્દભંડોળ સમૃદ્ધ થાય તે માટે શાળામાં આયોજનમાં પખવાડિયામાં એક તાસ સંદર્ભ સાહિત્યના વાંચનનો રાખવો જોઈએ.
10. શાળા કક્ષાએ માતૃભાષા સિવાય અન્ય ભાષાનો પણ બાળકને મહાવરો મળે તેવી પ્રવૃત્તિઓ કરાવવી જોઈએ.

ક્રમ	વ્યાખ્યાતાનું નામ	વર્ષ	તાલુકો સંશોધન ક્ષેત્ર -વિસ્તાર
5	શ્રી આર. એલ. જીતપુરા	૨૦૨૧ -૨૨	માલપુર (અરવલ્લી)

“અરવલ્લી જિલ્લાના માલપુર તાલુકાના ૨ થી ૮ વર્ષના બાળકોના શબ્દભંડોળનો અભ્યાસ”

અભ્યાસના હેતુઓ :-

પ્રસ્તુત અભ્યાસના હેતુઓ નીચે પ્રમાણે હતાં.

1. માલપુર તાલુકાના ૨ થી ૮ વર્ષની ઉંમર ધરાવતા બાળકોનું શબ્દભંડોળ જાણવું.
2. માલપુર તાલુકાના બાળકોનું ઉંમર, જાતિ અને વિસ્તારના સંદર્ભમાં શબ્દભંડોળ જાણવું.
3. માલપુર તાલુકાના બાળકોનું ગુજરાતી, હિન્દી, અંગ્રેજી, સ્થાનિક બોલી અને અન્ય ભાષાનું શબ્દભંડોળ જાણવું.

સંશોધનના તારણો

વય જૂથની દ્રષ્ટિએ...

- બે વર્ષ , ચાર વર્ષ અને આઠ વર્ષની વય જૂથમાં શહેરી વિસ્તારની કન્યાઓ કરતા શહેરી વિસ્તારના કુમારનું શબ્દ ભંડોળ ઓછું જોવા મળ્યું હતું.
- ત્રણ વર્ષની વય અને જૂથમાં સાત વર્ષની વય જૂથમાં ગ્રામ્ય વિસ્તારના કુમારો કરતાં ગ્રામ્ય વિસ્તારની કન્યાઓનું શબ્દભંડોળ વધારે જોવા મળ્યું હતું.
- છ વર્ષની વય જૂથમાં શહેરી વિસ્તારની કન્યાઓ કરતા ગ્રામ્યવિસ્તારના કુમારનું શબ્દભંડોળ વધારે જોવા મળ્યું હતું.
- આઠ વર્ષની વય જૂથમાં ગ્રામ્ય વિસ્તારના કુમારો કરતાં ગ્રામ્ય વિસ્તારની કન્યાઓનું શબ્દભંડોળ વધારે જોવા મળ્યું હતું.

વિસ્તારની દ્રષ્ટિએ...

- ગુજરાતી, હિન્દી અને અંગ્રેજી ભાષાના શબ્દોની બાબતમાં શહેરી વિસ્તાર કરતાં ગ્રામ્ય વિસ્તારના બાળકોનું શબ્દ ભંડોળ ઓછું જોવા મળ્યું હતું. તમામ ભાષાઓના શબ્દ ભંડોળની બાબતમાં પણ ગ્રામ્ય વિસ્તારના વિદ્યાર્થીઓનું શબ્દ ભંડોળ ઓછું જોવા મળ્યું હતું.
- સ્થાનિક ભાષાના શબ્દોની બાબતમાં શહેરી વિસ્તાર કરતાં ગ્રામ્ય વિસ્તારના બાળકોનું શબ્દ ભંડોળ વધુ જોવા મળ્યું હતું.

જાતીયતાની દ્રષ્ટિએ...

- ગુજરાતી ભાષામાં કન્યાઓની સરખામણીએ કુમારો ઓછું શબ્દ ભંડોળ ધરાવે છે જ્યારે હિન્દી અંગ્રેજી અને સ્થાનિક ભાષાઓમાં કન્યાઓની વધુ શબ્દ ભંડોળ ધરાવે છે તેમજ સમગ્ર શબ્દ ભંડોળ પણ અમારો ઓછું ધરાવે છે.

સંશોધનના ફલિતાર્થો...

- ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના બાળકોનું શબ્દ ભંડોળ વિકસે તે માટે શાળા કક્ષાએ વિવિધ પ્રકારના કાર્યક્રમો કે સંવાદોનું આયોજન થવું જોઈએ.
- બાળકો વચ્ચે તંદુરસ્ત ચર્ચા, ડિબેટ, સ્પર્ધાઓનું આયોજન થાવું જોઈએ. બાળકોને બોલવા પ્રોત્સાહિત કરવા જોઈએ.
- થી 8 વર્ષની વયજૂથના તમામ બાળકોનું ગુજરાતી ભાષાના શબ્દભંડોળમાં અભિવૃદ્ધિ થાય તે માટે શિક્ષકે સઘન પ્રયત્નો હાથ ધરવા જોઈએ.
- ગુજરાતી સહિત અન્ય ભાષાના શબ્દભંડોળમાં અભિવૃદ્ધિ સબંધી તાલીમ કાર્યક્રમો જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન દ્વારા હાથ ધરવા જોઈએ.
- પ્રારંભિક ધોરણોમાં ભાષા શિક્ષણની અભિવૃદ્ધિ માટે શબ્દભંડોળ ખૂબ આવશ્યક હોઈ તેની અભિવૃદ્ધિ માટે શિક્ષકે શરૂઆતના ધોરણોમાં જ નિદાન અને ઉપચારાત્મક શિક્ષણ હાથ ધરવું જોઈએ.

પ્રસ્તુત સંશોધન દ્વારા અરવલ્લી જિલ્લાના માલપુર તાલુકાના 2 થી 8 વર્ષની ઉંમર ધરાવતા બાળકોનું શબ્દભંડોળ તપાસવામાં આવ્યું હતું. આ સંશોધનના આધારે 2 થી 8 વર્ષની ઉંમર ધરાવતા બાળકોનું શબ્દભંડોળની જાણકારી અંગેનું વાસ્તવિક ચિત્ર મેળવી શકાયું. જેના દ્વારા શિક્ષકો, પાઠ્યપુસ્તકોના લેખકો, અભ્યાસક્રમ રચયિતાઓ, વાલીઓ અને કેળવણીકારોને પ્રારંભિક ભાષા શિક્ષણ માટેનું માર્ગદર્શન આપવામાં સરળતા રહેશે અને તેને આધારે ડાટેટ, જીસીઈઆરટી, એસ.એસ.એ. જેવી શૈક્ષણિક સંસ્થાઓને નિદાન અને ઉપચારાત્મક શિક્ષણ હાથ ધરવા અને તેના અમલીકરણના સંદર્ભમાં પ્રસ્તુત સંશોધન ઉપયોગી થશે.

ક્રમ	વ્યાખ્યાતાનું નામ	વર્ષ	તાલુકો સંશોધન ક્ષેત્ર -વિસ્તાર
૭	શ્રી એન. ડી. પટેલ	૨૦૨૧ -૨૨	મેઘરજ (અરવલ્લી)

“અરવલ્લી જિલ્લાના મેઘરજ તાલુકાના ૨ થી ૮ વર્ષના બાળકોના શબ્દભંડોળનો અભ્યાસ”

અભ્યાસના હેતુઓ

પ્રસ્તુત અભ્યાસના હેતુઓ નીચે પ્રમાણે હતાં.

- મેઘરજ તાલુકાના ૨ થી ૮ વર્ષની ઉંમર ધરાવતા બાળકોનું શબ્દભંડોળ જાણવું.
- મેઘરજ તાલુકાના બાળકોનું ઉંમર, જાતિ અને વિસ્તારના સંદર્ભમાં શબ્દભંડોળ જાણવું.
- મેઘરજ તાલુકાના બાળકોનું ગુજરાતી, હિન્દી, અંગ્રેજી, સ્થાનિક બોલી અને અન્ય ભાષાનું શબ્દભંડોળ જાણવું.

સંશોધનના તારણો

પ્રસ્તુત સંશોધનના તારણો આ મુજબ હતા.

વય જૂથની દૃષ્ટિએ...

1. ૪ વર્ષની વયજૂથમાં, ૫ વર્ષની વયજૂથમાં , ૭ વર્ષની વયજૂથમાં અને ૮ વર્ષની વયજૂથમાં કન્યાઓનું શબ્દભંડોળ કુમારોના શબ્દભંડોળ કરતાં વધારે જોવા મળ્યું હતું.
2. ૨ વર્ષની વયજૂથમાં, ૩ વર્ષની વયજૂથમાં અને ૬ વર્ષની વયજૂથમાં કન્યાઓ કરતાં કુમારોનું શબ્દભંડોળ વધારે જોવા મળ્યું હતું. ગ્રામ્ય વિસ્તારના કુમારો કરતાં શહેરી વિસ્તારની કન્યાઓનું શબ્દભંડોળ વધારે જોવા મળ્યું હતું.
3. ૫ વર્ષની વયજૂથમાં, ૬ વર્ષની વયજૂથમાં શહેરી વિસ્તારની કન્યાઓ કરતાં ગ્રામ્ય વિસ્તારના કુમારોનું શબ્દભંડોળ વધારે જોવા મળ્યું હતું.

વિસ્તારની દૃષ્ટિએ...

1. ગુજરાતી ભાષાના, હિન્દી ભાષાના, અંગ્રેજી ભાષાના શબ્દભંડોળની બાબતમાં શહેરી વિસ્તાર કરતાં ગ્રામ્ય વિસ્તારના બાળકોનું શબ્દભંડોળ વધારે જોવા મળ્યું હતું. તમામ ભાષાઓના શબ્દભંડોળની બાબતમાં પણ ગ્રામ્ય વિસ્તારના વિદ્યાર્થીઓનું શબ્દભંડોળ વધારે જોવા મળ્યું હતું.
2. સ્થાનિક ભાષાના શબ્દભંડોળની બાબતમાં શહેરી વિસ્તાર કરતાં ગ્રામ્ય વિસ્તારના બાળકોનું શબ્દભંડોળ વધુ જોવા મળ્યું હતું.

જાતીયતાની દૃષ્ટિએ

ગુજરાતી ભાષામાં કન્યાઓની સરખામણીએ કુમારો ઓછું શબ્દભંડોળ ધરાવે છે. જ્યારે હિન્દી ભાષામાં, અંગ્રેજી ભાષામાં, સ્થાનિક ભાષામાં કન્યાઓની સરખામણીએ કુમારો ઓછું શબ્દભંડોળ ધરાવે છે તેમજ સમગ્ર શબ્દભંડોળ પણ કુમારો ઓછું ધરાવે છે.

સંશોધનના ફલિતાર્થો

- ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના બાળકોનું શબ્દ ભંડોળ વિકસે તે માટે શાળા કક્ષાએ વિવિધ પ્રકારના કાર્યક્રમો કે સંવાદોનું આયોજન થવું જોઈએ.
- બાળકો વચ્ચે તંદુરસ્ત ચર્ચા, ડિબેટ, સ્પર્ધાઓનું આયોજન થાવું જોઈએ. બાળકોને બોલવા પ્રોત્સાહિત કરવા જોઈએ.
- થી 8 વર્ષની વયજૂથના તમામ બાળકોનું ગુજરાતી ભાષાના શબ્દભંડોળમાં અભિવૃદ્ધિ થાય તે માટે શિક્ષકે સઘન પ્રયત્નો હાથ ધરવા જોઈએ.
- ગુજરાતી સહિત અન્ય ભાષાના શબ્દભંડોળમાં અભિવૃદ્ધિ સબંધી તાલીમ કાર્યક્રમો જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન દ્વારા હાથ ધરવા જોઈએ.
- પ્રારંભિક ધોરણોમાં ભાષા શિક્ષણની અભિવૃદ્ધિ માટે શબ્દભંડોળ ખૂબ આવશ્યક હોઈ તેની અભિવૃદ્ધિ માટે શિક્ષકે શરૂઆતના ધોરણોમાં જ નિદાન અને ઉપચારાત્મક શિક્ષણ હાથ ધરવું જોઈએ.

પ્રસ્તુત સંશોધન દ્વારા અરવલ્લી જિલ્લાના મેઘરજ તાલુકાના 2 થી 8 વર્ષની ઉંમર ધરાવતા બાળકોનું શબ્દભંડોળ તપાસવામાં આવ્યું હતું. આ સંશોધનના આધારે 2 થી 8 વર્ષની ઉંમર ધરાવતા બાળકોનું શબ્દભંડોળની જાણકારી અંગેનું વાસ્તવિક ચિત્ર મેળવી શકાયું. જેના દ્વારા શિક્ષકો, પાઠ્યપુસ્તકોના લેખકો, અભ્યાસક્રમ રચયિતાઓ, વાલીઓ અને કેળવણીકારોને પ્રારંભિક ભાષા શિક્ષણ માટેનું માર્ગદર્શન આપવામાં સરળતા રહેશે અને તેને આધારે ડાચેટ, જીસીઈઆરટી, એસ.એસ.એ. જેવી શૈક્ષણિક સંસ્થાઓને નિદાન અને ઉપચારાત્મક શિક્ષણ હાથ ધરવા અને તેના અમલીકરણના સંદર્ભમાં પ્રસ્તુત સંશોધન ઉપયોગી થશે.

ક્રમ	સંશોધકનું નામ	વિષય
1	શ્રી એ. એમ. પટેલ	સાબરકાંઠા જિલ્લાની પ્રાથમિક શાળાઓના ધોરણ 2 થી ૮નાં બાળકોની વાંચન ઝડપ અને વાંકાન અર્થગ્રહણ ક્ષમતાનો અભ્યાસ

અભ્યાસના હેતુઓ

પ્રસ્તુત અભ્યાસના હેતુઓ આ મુજબ હતા.

- ધોરણ 2 થી 8 ના વિદ્યાર્થીઓની વાચન ઝડપ તપાસવી.
- ધોરણ 2 થી 8 ના વિદ્યાર્થીઓની વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા તપાસવી.
- ધોરણવાર અને જાતિવાર વિદ્યાર્થીઓની વાચન ઝડપ તેમજ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા તપાસવી.
- ધોરણવાર અને શાળા પ્રકારના અસંધાને વિદ્યાર્થીઓની વાચન ઝડપ તેમજ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા તપાસવી ધોરણવાર અને સામાજિક જૂથવાર વિદ્યાર્થીઓની વાચન ઝડપ તેમજ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા તપાસવી.
- ધોરણવાર ઉપકરણના સંદર્ભમાં વિદ્યાર્થીઓની વાચન ઝડપ તેમજ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા તપાસવી.
- વિદ્યાર્થીઓની વાચન ઝડપ તેમજ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા પર જાતિ, શાળા પ્રકાર અને સામાજિક જૂથની અસર ધોરણવાર તપાસવી.

- વિદ્યાર્થીઓની ધોરણવાર વાચન ઝડપ અને વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા વચ્ચેનો સહસંબંધ તપાસવો.
- જુદી જુદી વાચન શ્રેણીમાં ધોરણવાર વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા અને પ્રમાણ તપાસવું.

તારણો:

- પ્રસ્તુત સંશોધનનાં તારણો આ મુજબ છે.
- ધોરણવાર સૌથી વધારે સરેરાશ વાચન ઝડપ ધોરણ 8 માં જ્યારે સૌથી ઓછી સરેરાશ વાચન ઝડપ ધોરણ 2 માં જોવા મળી હતી.
- ન્યુનતમ વાંચન ઝડપ પૈકી સૌથી ઓછી ધોરણ 2 માં અને સૌથી વધુ ધોરણ 8માં જોવા મળી હતી. જ્યારે મહત્તમ વાચન ઝડપ પૈકી સૌથી ઓછી ધોરણ 2 માં અને સૌથી વધુ ધોરણ 8 માં જોવા મળી હતી.
- વિદ્યાર્થીની ઉંમર વધે અને તે આગળના ધોરણમાં પ્રવેશ મેળવે તેમ તેની વાચન ઝડપમાં અભિવૃદ્ધિ થાય તે બાબત અહીં સાર્થક જોવા મળી હતી.
- ધોરણવાર સૌથી વધારે સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા ધોરણ 2 માં જ્યારે સૌથી ઓછી સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા ધોરણ 7 માં જોવા મળેલ હતું.
- ન્યુનતમ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા ધોરણ 5 થી 8 ધોરણોમાં જોવા મળી હતી. જ્યારે મહત્તમ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા ધોરણ 2 4 અને 5 માં જોવા મળી હતી.
- ધોરણ 2 ના વિદ્યાર્થીઓની વાંચન ઝડપ અને વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા તમામધોરણોના વિદ્યાર્થીઓ કરતાં સારી જોવા મળી હતી. વિદ્યાર્થી જેમ જેમ આગળના
- ધોરણમાં પ્રવેશ મેળવે તેમ તેની શૈક્ષણિક ક્ષમતામાં અભિવૃદ્ધિ થાય તે અપેક્ષિત છે પરંતુ ધોરણ 3 થી 7 માં વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતામાં ઘટાડો જોવા મળ્યો હતો. જે વિપરિત પરિણામ હતું.
- સૌથી વધારે સરેરાશ વાચન ઝડપ ધોરણ 8 ની કન્યાઓની જ્યારે સૌથી ઓછી સરેરાશ વાચન ઝડપની ધોરણ 2 ના કુમારોની જોવા મળી હતી.
- તમામ ધોરણોમાં કુમારો કરતા કન્યાઓની સરેરાશ વાચન ઝડપ વધારે સારી જોવા મળી હતી.
- સૌથી વધારે સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા ધોરણ 2 ના કુમારોમાં જોવા મળી હતી. જ્યારે સૌથી ઓછી સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા ધોરણ 7 ના કુમારોમાં જોવા મળી હતી.
- તમામ ધોરણોમાં કુમારો કરતા કન્યાઓની સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા વધારે સારી જોવા મળી.
- ધોરણ 2 ના સરકારી શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓની સરેરાશ વાચન ઝડપ જોવા મળી હતી.
- ધોરણ 3 માં સૌથી વધારે સરેરાશ વાચન ઝડપ ગ્રાન્ટેડ શાળાઓમાં જ્યારે સૌથી ઓછી સરેરાશ વાચન ઝડપ સરકારી શાળાઓમાં જોવા મળી હતી. અર્થાત ધોરણ 3માં ગ્રાન્ટેડ શાળાઓમાં સરેરાશ વાચન ઝડપ સારી જોવા મળી હતી.
- ધોરણ 4 માં સૌથી વધારે સરેરાશ વાચન ઝડપ ખાનગી શાળાઓમાં જ્યારે સૌથી ઓછી સરેરાશ વાચન ઝડપ સરકારી શાળાઓમાં જોવા મળી હતી. અર્થાત ધોરણ 4માં ખાનગી શાળાઓમાં સરેરાશ વાચન ઝડપ સારી જોવા મળી હતી.

- ધોરણ 3 માં સૌથી વધારે સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા એસ.સી. જૂથમાં જ્યારે સૌથી ઓછી સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા એસ.ટી સામાજિક જૂથમાં જોવા મળેલ હતી. અર્થાત ધોરણ 3 માં એસસી જૂથમાં સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા સારી જોવા મળેલ હતી.
- ધોરણ 4 માં સૌથી વધારે સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા બિન અનામત જૂથમાં જ્યારે સૌથી ઓછી સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા એસ.ટી જમાં જોવા મળેલ હતી. અર્થાત ધોરણ 4 માં બિન અનામત સામાજિક જૂથમાં સરેરાશ વાચન અર્થ-ગ્રહણ ક્ષમતા સારી જોવા મળેલ હતી ધોરણ 5 માં સૌથી વધારે સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા બિન અનામત જૂથમાં જ્યારે સૌથી ઓછી સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા એસ.ટી. જૂથમાં જોવા મળેલ હતી. અર્થાત ધોરણ 5 માં બિન અનામત સામાજિક જૂથમાં સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા સારી જોવા મળેલ હતી.
- ધોરણ 6 માં સૌથી વધારે સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા એસ.સી સામાજિક જૂથમાં જ્યારે સૌથી ઓછી સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા ઓબી.સી. સામાજિક જૂથમાં જોવા મળેલ હતી. અર્થાત ધોરણ 6માં એસ.સી. સામાજિક જૂથમાં સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા સારી જોવા મળેલ હતી.
- ધોરણ 8 માં સૌથી વધારે સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા એસ.સી સામાજિક જૂથમાં જ્યારે સૌથી ઓછી સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા એસ.ટી સામાજિક જૂથમાં જોવા મળેલ હતી અર્થાત ધોરણ 8 માં એસ.સી. સામાજિક જૂથમાં સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા સારી જોવા મળેલ હતી.
- ધોરણ 2 થી 8 માં સૌથી વધારે સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા બિન અનામત સામાજિક જૂથમાં ધોરણ 4 માં જ્યારે સૌથી ઓછી સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા બિન અનામત સામાજિક જૂથમાં ધોરણ 7 માં જોવા મળેલ હતી.
- વિદ્યાર્થી બિલકલ વાંચી ન શકતા હોય તેની સંખ્યા અને ટકાવારી ધોરણ 2, 3 અને 6 માં વધારે જોવા મળી હતી.
- અક્ષર વાચકની સંખ્યા અને ટકાવારી ધોરણ 2 અને 3 માં વધારે જોવા મળી હતી.
- શબ્દ વાચકની સંખ્યા અને ટકાવારી ધોરણ 5 થી 6માં વધારે જોવા મળી હતી.
- વાક્ય વાચકની સંખ્યા અને ટકાવારી ધોરણ 7 અને 8 માં વધારે જોવા મળી હતી.
- ઉપરના ધોરણોમાં વિદ્યાર્થીના પ્રવેશબાદ દરેક ધોરણમાં વિદ્યાર્થીઓના વાચનના સ્તરમાં સુધારો થતો જોવા મળ્યો હતો.
- પ્રાથમિક વિભાગમાં વિદ્યાર્થી બિલકુલ વાંચી ન શકતા હોય તેવા બાળકો અને અક્ષરવાચકોની સંખ્યા અને તેની ટકાવારી વધારે જોવા મળી હતી. ઉચ્ચ પ્રાથમિક વિભાગમાં શબ્દ અને વાક્ય વાચકોની સંખ્યા અને તેની ટકાવારી વધારે જોવા મળી હતી
- પ્રાથમિક વિભાગના બાળકો કરતા ઉચ્ચ પ્રાથમિક વિભાગના બાળકોનું વાચન સાર સારું જોવા મળેલ હતું.
- ધોરણ 2 અને 3 ના ઉપકરણમાં ખાપેલ ફકરાના શબ્દોમાંથી 4555% સુધીના શબ્દો વિદ્યાર્થીઓ વાંચી શકતા હતા.

- ધોરણ 4 અને 5 ના ઉપકરણમાં આપેલ ફકરાના શબ્દોમાંથી 19.79% સુધીના શબ્દો
- વિદ્યાર્થીઓ વાંચી શક્યા હતા ધોરણ 6 થી 8 ના ઉપકરણમાં આપેલ ફકરાના શબ્દોમાંથી 28.85% સુધીના શબ્દો વિદ્યાર્થી વાંચી શકતા હતા.
- ઉપકરણમાં આપેલ શબ્દો આપારિત કરવા વાંચનમાં ધોરણ 2 અને 3 ના વિદ્યાર્થીઓનો દેખાવ સારો જોવા મળ્યો હતો. ધોરણ 4 અને 5 ના વિદ્યાર્થીઓનો દેખાવ નબળો જોવા મળ્યો હતો.
- સૌથી વધારે સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા ધોરણ 2 અને 3 માં જ્યારે સૌથી ઓછી સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા ધોરણ 6 થી 8 માં જોવા મળી હતી.
- વિદ્યાર્થીઓ જેમ જેમ આગળના ધોરણમાં પ્રવેશે છે તેમ તેના વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા સ્તરમાં સુધારો થવાને બદલે ક્રમશઃ તેમાં ઘટાડો જોવા મળેલ હતો. જે અપેક્ષા કરતાં વિપરીત અને નિરાશાજનક બાબત ગણી શકાય.
- ધોરણ 2, 4, 5, 7 થી 8 ના કુમારો અને કન્યાઓની સરેરાશ વાચન ઝડપ સમાન હતી.
- ધોરણ 3 અને 6માં કુમારો કરતાં કન્યાઓની સરેરાશ વાચન ઝડપ ઊંચી જોવા મળી હતી.
- તમામ ધોરણોના કુમારો અને કન્યાઓની સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા સમાન હતી.
- ધોરણ 2, 5, 6 અને 8 ના સરકારી ગ્રાન્ટેડ અને ખાનગી શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓની સરેરાશ વાચન ઝડપ સમાન હતી.
- ધોરણ 2 માં સરકારી અને ખાનગી કરતાં ગ્રાન્ટેડ શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓની સરેરાશ વાચન ઝડપ ઊંચી જોવા મળી હતી.
- ધોરણ 3 માં સરકારી કરતાં ખાનગી શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓની સરેરાશ વાચન ઝડપ ઊંચી જોવા મળી હતી.
- ધોરણ 7 માં સરકારી કરતાં ગ્રાન્ટેડ શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓની સરેરાશ વાચન ઝડપ ઊંચી જોવા મળી હતી.
- ધોરણ 2 થી 6 તેમજ ધોરણ 8 ના સરકારી ખાનગી અને ગ્રાન્ટેડ શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓની સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા સમાન હતી.
- ધોરણ 7 ના સરકારી કરતાં ગ્રાન્ટેડ શાળાઓના વિદ્યાર્થીઓની સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા ઊંચી જોવા મળી હતી.
- ધોરણ 2, 3, 5 અને 7 ના એસ.સી., એસ.ટી, ઓબી.સી. અને બિન અનામત
- સામાજિક જૂથના વિદ્યાર્થીઓની સરેરાશ વાચન ઝડપ સમાન હતી.
- ધોરણ 4 અને 6 માં બિન અનામત સામાજિક જૂથના વિદ્યાર્થીઓની સરેરાશ વાચન ઝડપ ઊંચી જોવા મળી હતી. જ્યારે ધોરણ 8 માં એસ.સી. સામાજિક જૂથના વિદ્યાર્થીઓની સરેરાશ વાચન ઝડપ ઊંચી જોવા મળી હતી.
- ધોરણ 2, 3 અને 6 થી 7 ના એસ.સી., એસ.ટી., ઓબી.સી અને બિન અનામત સામાજિક જૂથના વિદ્યાર્થીઓની સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા સમાન હતી.

- ધોરણ 4 અને 6 માં બિન અનામત સામાજિક જૂથના વિદ્યાર્થીઓની સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા ઊંચી જોવા મળી હતી જ્યારે ધોરણ 8 માં એસ.સી. સામાજિક જૂથના વિદ્યાર્થીઓની સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા ઊંચી જોવા મળી હતી.
- ધોરણ 2 અને 3 ના વાચન ફકરામાં સૌથી વધારે ખોટા શબ્દો વાંચવાની ટકાવારી ધોરણ 3 માં અને સૌથી વધારે સાચા શબ્દો વાંચવાની ટકાવારી ધોરણ 2 માં જોવા મળી હતી.
- ધોરણ 4 અને 5 ના વાચન ફકરામાં સૌથી વધારે ખોટા શબ્દો વાંચવાની ટકાવારી ધોરણ 5 માં અને સૌથી વધારે સાચા શબ્દો વાંચવાની ટકાવારી ધોરણ 4 માં જોવા મળી હતી.
- ધોરણ 6 થી 8 ના વાચન ફકરામાં સૌથી વધારે ખોટા શબ્દો વાંચવાની ટકાવારી ધોરણ 6 માં અને સૌથી વધારે સાચા શબ્દો વાંચવાની ટકાવારી ધોરણ 8 માં જોવા મળી હતી.
- ધોરણ 2 3 અને 5 ના કિસ્સામાં જે વિદ્યાર્થીની વાચન ઝડપ સારી તેની વાચન
- ધોરણ 4 અને 6 થી 8 ના કિસ્સામાં જે વિદ્યાર્થીની વાચન ઝડપ સારી તેની વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતા સારી હોવાની થોડીક શક્યતાઓ છે એમ કહી શકાય.

સૂચનો:

પ્રસ્તુત અભ્યાસ દરમિયાન થયેલ અનુભવો અને અભ્યાસનાં તારણોને ધ્યાનમાં લઈ આ વિષયમાં દિશા સૂચન મળી રહે તે માટે નીચે મુજબના સૂચનો કરવામાં આવેલ છે.

- ધોરણ 2 માં વિદ્યાર્થીઓની વાચન ઝડપ તેમજ ધોરણ 7 માં વિદ્યાર્થીઓની વાચનઅર્થગ્રહણ ક્ષમતામાં અભિવૃદ્ધિ થાય તેવા નક્કર કાર્યક્રમોનું આયોજન થવું જોઈએ.
- તમામ ધોરણોના વિદ્યાર્થીઓની સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતામાં અભિવૃદ્ધિ થાય તે માટે ચોક્કસ કાર્યક્રમોનું આયોજન કરવું જોઈએ
- તમામ ધોરણોમાં કુમારોની સરેરાશ વાચન ઝડપ અને સરેરાશ વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતામાં અભિવૃદ્ધિ થાય તેવા નક્કર કાર્યક્રમોનું આયોજન થવું જોઈએ
- સરકારી શાળાઓમાં વાચન ઝડપમાં અભિવૃદ્ધિ થાય તેવા નક્કર કાર્યક્રમોનું આયોજન થવું જોઈએ. ગ્રાન્ટેડ શાળાઓમાં વાચન અર્થગ્રહણ ક્ષમતામાં અભિવૃદ્ધિ થાય તેવા નક્કર
- કાર્યક્રમોનું આયોજન થવું જોઈએ એસ.ટી. સામાજિક જૂથના વિદ્યાર્થીઓની વાચન ઝડપ અને વાચન અર્થગ્રહણ
- ક્ષમતામાં સુધારો થાય તે માટે જરૂરી પગલાં હાથ ધરવા જોઈએ. યોરણ 2 અને 3 માં અક્ષર વાચકની સંખ્યા ઘટે તે માટે નક્કર કાર્યક્રમોનું આયોજન થવું જોઈએ.
- તમામ ધોરણોમાં વાક્ય વાચક વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યામાં અભિવૃદ્ધિ થાય તે માટેના નક્કર કાર્યક્રમોનું આયોજન થવું જોઈએ
- પ્રાથમિક વિભાગમાં વાચન અભિયાન માટેના સઘન કાર્યક્રમોનું આયોજન થવું જોઈએ.

- તમામ ધોરણોમાં વિદ્યાર્થીઓ ખોટા શબ્દોનું વાચન ઓછું કરે અને ક્રમશઃ સાચા શબ્દોના વાંચન તરફ વળે તે માટે શિક્ષકોના તાલીમ કાર્યક્રમોનું આયોજન થવું જોઈએ
- વિદ્યાર્થીઓ માટે સઘન વાચન ઝુંબેશનું આયોજન કઈ રીતે કરવું તે અંગે શિક્ષકોને માર્ગદર્શન આપવું જોઈએ
- વિદ્યાર્થીઓની વાચન કૌશલ્ય અને વાચને મર્થગ્રહણ ક્ષમતા ઉત્તમ હોય તેવી શાળાઓના શિક્ષકોને જાહેરમાં સન્માનિત કરવા જોઈએ.

ક્રિયાત્મક સંશોધન કરનાર શિક્ષકોની યાદી.

ક્રમ	સંશોધન કરનારનું નામ	વિષય
1	શ્રી અતુલકુમાર વી. ડામોર	શ્રી દેમતીમેરાં પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ - 7 નાં વિદ્યાર્થીઓ ત્રણ - ચાર લાંબાગાળાની રજા બાદ એક - બે દિવસ શાળાએ આવતા નથી
2	શ્રી અતુલકુમાર ડાહ્યાભાઈ પટેલ	શ્રી પ્રેરણા હાઈસ્કૂલ, કાંણીચોલના ધોરણ - ૮ ના વિદ્યાર્થીઓ ગુજરાતી વિષયના કવિઓ અને લેખકોના પરિચય પ્રત્યે અસભાનતા દાખવે છે.
3	શ્રી દિલિપ આર. પટેલ	ધોરણ - 5 ના વિદ્યાર્થીઓ ગણિતની ચાર મૂળભૂત ક્રિયાઓના પરિણામનો અંદાજ કાઢવામાં મુશ્કેલી અનુભવે છે.
4	શ્રી અબ્બાસઅલી એચ. ભટ્ટ	વિદ્યાર્થીઓ ગણિત અને વિજ્ઞાન વિષય સંબંધિત ગણિતજ્ઞો અને વિજ્ઞાનીઓના પરિચય પ્રત્યે અસભાનતા દાખવે છે.
5	શ્રી અંકુરકુમાર કરશનભાઈ દેસાઈ	કેશરપુરા પ્રાથમિક શાળામાં બાળકો પ્રાર્થનાસભામાં બેસતા હતા પરંતુ ગીત, પ્રાર્થના, ભજન, અભિનયગીત આ બધી પ્રવૃત્તિમાં ખૂબ ઓછી ભાગીદારી.
6	શ્રી ડો. સુભાષભાઈ એમ વણકર	ધોરણ - છ થી આઠના કેટલાંક વિદ્યાર્થીઓ રાસાયણિક પદાર્થો અને તેના અણુસૂત્રોની સમજનો અભાવ જોવા મળે છે.
7	શ્રી પૂર્વીબેન એસ. પ્રજાપતિ	સુખડ પ્રાથમિક શાળામાં ધોરણ 8 વિદ્યાર્થીઓ વ્યાકરણના સંધિ, સમાસ, અલંકાર એકમમાં નબળા છે.
8	શ્રી જોષી સાગર બિપીનચંદ્ર	ધો.-૭ ના ૮૦% વિદ્યાર્થીઓ અંકગણિત પ્રત્યે અણગમો ધરાવે છે.
9	શ્રી ભાવેશકુમાર ઈન્દ્રવદન વ્યાસ	જ્ઞાનકુંજ ફેજ-11 ની શાળાના શિક્ષકો વર્ચ્યુઅલ ક્લાસરૂમનો ઉપયોગ કરવામાં મુશ્કેલી અનુભવે છે
10	શ્રી પ્રવિણાબેન સી. દેસાઈ	શ્રી કાલવણ વસાહત પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ - ૬ ના વિદ્યાર્થીઓ અંગ્રેજી ભાષાના સાદા વાક્યો વાંચવામાં ભુલ કરે છે.
11	શ્રી અંકિતકુમાર પી પટેલ	STUDY OF THE EFFECTIVENESS OF PROJECT BASE LEARNING IN CURRENT TEXTBOOK OF SOCIAL SCIENCE STD-6
12	શ્રી પટેલ ભાવેશકુમાર વી.	ધોરણ-6 ના વિદ્યાર્થીઓ ગૃહકાર્ય યોગ્ય રીતે કરતા નથી.

13	શ્રી વિરલબહેન પી. પટેલ	કડિયાદરા-1 પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ-7 (અ) ના બાળકો વિદ્યુત પ્રવાહ અને તેની અસરો એકમ સમજવામાં મુશ્કેલી અનુભવે છે.
14	શ્રી પટેલ રસ્કિનકુમાર કાંતિલાલ	ધોરણ 3 થી 5 માં અનિયમિત રહેતા બાળકોની સમસ્યા અંગેનો અભ્યાસ.
15	શ્રી પટેલ જીગ્નેશ અમૃતભાઈ	પ્રાંતિજ તાલુકાના ગણિત-વિજ્ઞાન શિક્ષકો અને બાળકોમાં ગણિત-વિજ્ઞાન પ્રવૃત્તિઓનો ઓછો વ્યાપ.
16	શ્રી ભરતભાઈ પટેલ	પોશીના તાલુકામાં શિક્ષણમાં પડતી મુશ્કેલીઓ અને તેના ઉપાયો
17	શ્રી જીતેશ આર શાહ	કઠવાવડી વસાહત પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ - ૪ ના વિદ્યાર્થીઓ જોડાક્ષરોના વાંચન અને લેખનમાં ભુલ કરે છે.
18	શ્રી રાહુલકુમાર બી. ડામોર	શ્રી ધ્રોવફળો પ્રા. શાળા, તા-પોશીનાના કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ રિશેષ દરમ્યાન વર્ગમાં બેસી રહે છે.
19	શ્રી અંકુરકુમાર બી પટેલ	વિદ્યાર્થીઓ નકશામાં સ્થળો દર્શાવવામાં મુશ્કેલી અનુભવે છે.
20	શ્રી તોફીકભાઈ એફ મનસૂરી	ઈડર તાલુકાની વોરાવાવ પ્રા. શાળાના ધોરણ 6 બ ના વિદ્યાર્થીઓને અંગ્રેજી લેખનમાં પડતી મુશ્કેલીઓનો અભ્યાસ અને ઉપચાર
21	શ્રી પિયુષકુમાર બી જોષી	યાંપલપુર પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ-૮ ના વિદ્યાર્થીઓ ગુજરાત અંગેના સામાન્યજ્ઞાનની પ્રાથમિક જાણકારી ધરાવતા નથી.
22	શ્રી અસ્મિતાબેન એ પટેલ	ધોરણ 3 અને 4 ના અમુક બાળકો ગૃહકાર્ય લાવતા નથી.
23	દિલીપ એસ. પટેલ	મજરા પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ ૮ ના વિદ્યાર્થીઓને રસપ્રદ રીતે વાર્તા કહેતા આવડતી નથી.
24	શ્રી ઉમંગકુમાર એ રાવલ	શ્રી કોટડાગઢી પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ - 5 ના વિદ્યાર્થીઓની મૌખિક કે લેખિત અભિવ્યક્તિમાં પ્રાદેશિકતાની અસર જોવા મળે છે.
25	શ્રી બ્રિજેશ એમ પટેલ	શ્રી નનાનપુર પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ 8ના વિદ્યાર્થીઓ ભૌગોલિક પરિસ્થિતિનો પરિચય સાથે નકશા પર સ્થળ-નિર્દેશ કરવામાં વિદ્યાર્થીઓ મુશ્કેલી અનુભવે છે.
26	શ્રી પ્રકાશકુમાર વણકર	શ્રી દિધીયા પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ ૧ ના બાળકોને મૂળાક્ષર લેખનમાં પડતી મુશ્કેલીઓનો અભ્યાસ.
27	શ્રી રોનકભાઈ જોશી	શ્રી સુંદરપુર પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ 7 ના ૨૨ બાળકો પૈકી ૨૦ બાળકો પોતાનો પરિચય અને મહત્વકાંક્ષા અંગ્રેજીમાં આપી શકતા નથી અને અંગ્રેજી બોલતા ખચકાટ અનુભવે છે.
28	શ્રી રાકેશ એમ દરજી	પ્રાંતિજ તાલુકાની પલ્લાચર પ્રા.શાળાના ધોરણ - ૬ ના વિદ્યાર્થીઓ ગણિત વિષયમાં પ્રાયોગિક ભૂમિતિમાં રચના દોરવાનું ટાળે છે.
29	શ્રી શશાંકર લલિતભાઈ પાટીલ	હિંમતનગર તાલુકાની લીખી પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ - 6ના વિદ્યાર્થીઓ વ્યક્તિગત અંગ્રેજી કાવ્ય-ગાન કરી શકતા નથી.

30	શ્રી પટેલ હિતેન્દ્રકુમાર વી.	હિંમતનગર તાલુકાની કાંકણોલ પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ - 6 ના વિદ્યાર્થીઓની વિજ્ઞાનના સાધનો ન ઓળખી શકવા સંબંધી સમસ્યા.
31	શ્રી હર્ષદકુમાર જે. વર્મા	વિદ્યાર્થીઓ શાળા પુસ્તકાલયના ઉપયોગ પરત્વે ઉદાસીન રહે છે.
32	શ્રી રાહુલકુમાર એસ.પટેલ	સદાતપુરા પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ-૬ ના વિદ્યાર્થીઓ શાળા પુસ્તકાલયનો ઉપયોગ કરતા નથી.
33	શ્રી જયેશકુમાર એન પંચાલ	હિંમતનગર તાલુકાની વિરવાડા પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ - 3 ના વિદ્યાર્થીઓની ગુજરાતી વાંચન સંબંધી સમસ્યા
34	શ્રી હિના જે પટેલ	શ્રી ઉમેદપુરા પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ ૬ થી ૮ ના બાળકોમાં અક્ષર લેખન કુશળતાનો અભાવ અને તેના નિવારણ માટે કરેલ પ્રયત્નો અંગે અભ્યાસ
35	શ્રી ધ્રુમિલકુમાર આર. પટેલ	હિંમતનગર તાલુકાની કાંકણોલ પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ - 3 ના વિદ્યાર્થીઓ "ર" કાર વાળા શબ્દો વાંચન કરવામાં અને શ્રુતલેખન કરી ન શકવા સંબંધી સમસ્યા
36	શ્રી દમયંતીબેન કોદરભાઈ પટેલ	ધોરણ 2 ના વિદ્યાર્થીઓ ગુજરાતી વિષયના જોડાક્ષરયુક્ત વાંચન અને શ્રુતલેખન કરવામાં મુશ્કેલી અનુભવે છે
37	શ્રી પાર્થિક જે ઠક્કર	ત્રણ-ચાર દિવસની લાંબાગાળાની રજા બાદ વિદ્યાર્થીઓ એક-બે દિવસ શાળાએ આવતા નથી.
38	શ્રી પ્રકાશચંદ્ર નરભેરામ સુથાર	ધોરણ 8 ના વિદ્યાર્થીઓને અંગ્રેજી સ્પેલીંગ્સ લખાવવા અને મુખપાઠ કરાવવામાં પડતી મુશ્કેલીઓનું નિદાન અને ઉપચારાત્મક કાર્યનો અભ્યાસ
39	શ્રી દુર્ગેશકુમાર જયંતિલાલ પટેલ	હડિયોલ પ્રાથમિક શાળાના ત્રીજા ધોરણના વિદ્યાર્થીઓ પાયાગત સાક્ષરતા અને અંકજ્ઞાન (FLN) માં વધુ કચાશ ધરાવે છે
40	શ્રી ફોરમ જયંતિલાલ પટેલ	સુરપુર પ્રાથમિક શાળાના ઉચ્ચ પ્રાથમિક વિભાગના વિદ્યાર્થીઓ ગણિત વિષયમ કોયડાકીય વ્યવહારુજ્ઞાનના ઉપયોગમાં નબળા માલૂમ પડે છે.
41	શ્રી પટેલ શૈલેષકુમાર કાંતિલાલ	હિંમતનગર તાલુકાનાં બેરણા પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ - 8 ના વિદ્યાર્થીઓની નકશામાં સ્થળો દર્શાવવા સંબંધિત સંબંધી સમસ્યા
42	શ્રી દિપ્તીબેન પી. પટેલ	સાબરકાંઠા જીલ્લાના પોશીના તાલુકાની કાઠીયા પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ 6 થી 8 ના વિદ્યાર્થીઓ સંસ્કૃત વિષય પ્રત્યેની શીખવામાં રસ રુચિના અભાવ અંગેનો અભ્યાસ.
43	શ્રી મનોજ આઈ પટેલ	Students of std-6 to 8 are facing trouble in writing answer of essay type questions
44	શ્રી હિરેનકુમાર એ વ્યાસ	કરોલ પ્રાથમિક શાળામાં જ્ઞાનકુંજ પ્રોજેક્ટ' અંતર્ગત આપેલ સ્માર્ટકલાસનો અસરકારક ઉપયોગ થતો નથી.
45	શ્રી મેહુલકુમાર જી. પટેલ	વડાલી 2 પ્રાથમિક શાળામાં કોરોના સમય દરમ્યાન ઓનલાઈન શિક્ષણમાં

		બાળકો જોડાતા નથી
46	શ્રી પંડ્યા પરેશકુમાર એલ.	વિદ્યાર્થીનીઓ ત્રણ-ચાર દિવસની લાંબાગાળાની રજા બાદ એક-બે દિવસ શાળાએ આવતી નથી.
47	શ્રી શાહ મનિશાબેન બી.	“શ્રી પુંસરી બીટ શાળાના ધોરણ-7 ના વિદ્યાર્થીઓને અંગ્રેજી લેખનમાં પડતી મુશ્કેલીઓનો અભ્યાસ અને ઉપચાર”
48	શ્રી મૌલિકકુમાર એચ જોષી	ઝીઝવા પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ 8ના બાળકો અંગ્રેજી વિષયમાં રસ ધરાવતા નથી.
49	શ્રી પ્રકાશસિંહ એસ. ઝાલા	અજેપુર પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ 8ના બાળકોને વૈજ્ઞાનિક સમજ કાવ્યાત્મક ઢબે
50	શ્રી રજનીભાઈ પટેલ	કુમરા પ્રાથમિક શાળાના ધોરણ-6 ના વિદ્યાર્થીઓ ગૃહકાર્ય યોગ્ય રીતે કરતા નથી.